

Ernek a számnak az ára 30 fillér.

Negyvennyolcadik évfolyam.

3. szám.

Debrecen, 1928 január 21.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Sass Béla

Megint mélységes gyász szállott a magyar református egyházra. Ha nem volna hitünk, mely megnyugodni készítet a Gondviselés akaratában, keserves panaszra nyilna ajakunk a halál kegyetlensége ellen. Egy esztendő leforgása alatt egyházunk szolgálatából annyi kiválóságot veszítettünk el, amennyit nehéz volna pótolni akkor is, ha nem lett volna mindegyik egymagában seregek erejével felérő.

György Endre, gróf Degenfeld József, Sass Béla félesztendő időközökben követték egymást a minden élő útján. Egész magyar református egyházunk forró könye hull mindegyik ért, de a legnagyobb gyászosfél a mi tisztántúli egyházkerületünk.

Sass Béla is elsősorban a mi halottunk. Mert igaz ugyan, hogy mindenekfelett az egész egyház országos Zsinatán és Egyetemes Konventjén fog döbbenetesen hiányozni az ő páratlanul gondos munkája, azonban ezt a rendkívüli munkaerőt a mi egyházkerületünk termelte, nevelte és adta az egyház egyetemének, amelyben érdemeket szerezve is a mi büszkeségünk volt.

Debreceni kollégiumunknak volt egykor jeles tanítványa, majd egy negyedszázadon át nagybuzgóságú professzora s a kollégiumunkkal való lelki közösséget válthatatlannak érezte és bizonyította akkor is, amikor az állami egyetem szolgálatába lépett. Ám a kollégium életében Sass Béla nevét nem a tanári munkája teszi emlékezetessé, hanem az igazgatásban tapasztalt szokatlan nagy hozzáértése és lelkiismeretessége. Mint egészen fiatal tanárt érte az a kitüntetés, hogy három egymást követő évben rábízták az

akadémiai igazgatóságot, ami, mint hosszú évtizedek óta magában álló esemény, mutatja arravalóságának osztatlan elismerését. Ennél sokkal többet jelent azonban az, hogy a kollégium igazgatótanácsának másfél évtizeden át volt, a szervezéstől fogva, jegyzője s a feladatának nagyságát és a kollégium gazdasági élete ellenőrzésében és adminisztrációja vezetésében kiválóan értékes voltát igazában mérlegelni azok tudják, akik az általa jó színre állított munkát a már megtört úton tovább folytatni megkísérelték.

Egy emberöltőn át dolgozott egyházkerületünknek, előbb mint aljegyző, majd mint tanácsbíró. Határozati javaslatai és ítélettervezetei a minden kis részletet figyelemre méltató lelkiismeretességnek és a szabatosságnak mintaképei. Éppen harminc éven át volt az Egyetemes Konventnek tagja és vezető-jegyzője. Úgy itt, mint a Zsinaton, a tárgyalás menetének előkészítésében és rendjében a mindenkor elnökségnek valóban nélkülözhetetlen tanácsadója volt.

Egy időn át szerkesztette a Debreceni Protestáns Lapot is és itt is pontosságával és szabatosságával adott példát az utána következőknek. Egyáltalán mind azt a feladatot, amit magára vállalni kész volt — pedig sok munkát vállalt el — jobban semmiesetre sem, de olyan jól is aligha végezheti más, mint ahogy ő végezte.

Sass Béla azért mégsem részesült megfelelő külső elismerésben. Nem tartozott a népszerű emberek közé. Mint tanár, aligha gyakorolt tanítványaira mélyebb hatást. Sohasem akart többet mutatni, mint ami volt s viszont amit tanítványaival közölt, azt tökéletes szabatossággal tudta s azoktól is ilyen tudást kívánt.

Nyájas, udvarias bánásmódú volt a fiatalok iránt, de az érintkezés alkalmát velük nem kereste. Pontos, lelkiismeretes tanár volt, köztisztelet tárgya, de nem tartozott a nevelésnek áradozó szeretettel körülvett s a tanítványoktól egész életükön át magasztalt művészei közé.

Az adminisztrációban nagy gondot fordított a formák megtartására. Ezeknek a formáknak a segítségével tudta olyan hihetetlenül simán és jórenddel vezetni az ügyeket. — ám, a távolabbról szemlélő sokszor nem az így érvényesült komoly tartalmat, hanem csak a formát látta meg. A rendelkezésekben a minden lehetőséggel számoló szabatoságra törekedett és ezért néha túlzott óvatosságúnak és feleslegesen gondosnak képzelték, holott akár hányszor bebizonyosodott, hogy a Sass Béla által felcsattanó hévvel kifogásolt jelentéktelennek látszó mondat, vagy egy szó, később csakugyan zavarokra vezetett vagy vezethetett volna.

Azok azonban, akik munkáját közlőként látták, tudják, hogy teljesítése emberi mértékkel mérve tökéletesnek mondható.

Azt pedig mindenki tudja róla, hogy becsületességben, emelkedett, lovagias gondolkodásmódban kevés hozzá hasonló ember mozog a sáros földtekén.

Ember volt, igazi; férfi a javából. Méltó és alkalmas arra, hogy hosszú időn át legyen világosság mindnyájunk előtt. És el kellett veszítenünk hatvanhárom éves korában.

Emlékezete buzdítson példája követésére!

Az államhoz való viszonyunk kérdése.

A budapesti theologiai tanárok 1928 januári konferenciájának rendezői felkérték szerzőt „Az államhoz való viszonyunk főbb kérdései” címmel előadás tartására. E felkérés folytán 1928 január 11-én délután tartott konferencián mondta el az itt következőket.

Az államhoz való viszonyunk főbb kérdéseiről teljesen tudományos, a történelmi fejlődést és a fennálló helyzetet boncoló és bíráló, a más országok tanulságaival egybevető előadást tartani jó volt ezelőtt — mondjuk — tíz esztendővel. De most a jövőre kell vetni a tekintetünket és azt keresni, hogy a bekövetkezett és még bekövetkező változások közt e viszony kedvező, vagy legalább kevésbé kedvezőtlen alakulása érdekében mit lehet és mit kell megtennünk. Ebben a vonatkozásban pedig nincsenek „főbb kérdései” az egyházhoz való viszonyunknak. Egy kérdés van csupán, amely ugyan talán a nagyobb rész előtt nem látszik aktuálisnak, amely azonban alighanem rövidesen zörgetni fog minden, hazájáért és egyházáért aggódó ember lelkének ajtaján; ez az egy kérdés:

vajjon az állammal egybeolvadás útján fogunk-e tovább menni, vagy a szétválás jövője vár reánk. Vagyis az államhoz való viszonyunk kérdése, úgy amint ma érdekel birt, nem jogi, hanem politikai kérdés, amellyel tehát nem is az egyházjog tudóinak, hanem az egyházpolitikuskoknak kell elsősorban foglalkozniuk. Ezért nem is érzem magamat a kérdés tárgyaására illetékesnek, de tán a vizsgálódás helyes szempontjára rámutatni nem árt.

Miért fordult ez a kérdés inkább jogiból elsőrenden politikaivá? Azt hiszem, nem kell nagyon magyaráznom. Az utolsó hatvan-hetven esztendő az egyház és állam közötti viszony tekintetében óriási változást hozott az egész európai kontinensen. Azok a nagy államesemények, amelyek, mint a német és olasz egység létrejötte, Franciaországnak köztársaságul berendezése, a pápai állam megszűnése, a hatalmi viszonyokban új helyzetet hoztak létre, az egyházakat sem hagyták érintetlenül. Az állami szuverenitás minden következesének levonására törekvő irányzat eljutott mihozzánk is és a házasságkötésnek, a házassági perekben ítélkezésnek, meg az anyakönyvezésnek az egyházak kezéből kivétele, de legkivált az általános vallás-szabadság e ve címén a keresztyén egyházak köréből kiválasztás megengedése ugyan gyökeres változást idéztek elő nálunk is az egyházak helyzetében.

Még gyorsabb tempójú lett a viszony átalakulása századunkban, amelynek már első évtizedében megindult a szeparációs törvények alkotása, a nagy világháború pedig, vagy inkább a nyomában jött összeomlás olyan változásokat eredményezett, aminőkre aligha gondolt valaki. Nem szolva az oroszországi egyház — és vallás — üldözéséről, a császári Németországnak köztársasággá alakulása az egyházfelségjogot bíró egyes államok alkotmányának s ezzel az egyházak helyzetének változását hozta magával. A Habsburg-monarchia darabokra szét és kiosztása szintén óriási változás magában véve, az államformának átváltozás és az utódállamok többjében az egyházhoz való viszonyunk nem Habsburg-szellemű irányításának figyelembevétele nélkül is. A haladás iránya az európai kontinens nyugati részén általában az egyház és állam szétválása, ha nem is éppen amerikai modorban, de mind ne-etere a fennálló kötelékek mind erőteljesebb bontogatásával.

Ebben a bontogatásban segít a római katolikus egyház is. Nemesak azzal, hogy olyan helyen, ahol a viszony ránézve nem kedvezőbb a szeparáció mellé áll, hanem sokkal inkább azzal, hogy a világ feletti uralom kérdésében a középkor folyamán kifejlett elveit fenntartván, ahol alkalom nyílik, azokat érvényesíteni törekszik, ahol pedig nincs alkalom, meg nem hátrálva, legfellebb bizonyos engedményeket téve, adott esetben az államhatalom részéről nemcsak visszautasításnak, de olykor visszatorlásnak is teszi ki magát. A kánonjogi kódex, ha nem 1917-ben hirdettetett volna ki, amikor egész Európának más baj miatt főtt a feje, egészen bizonyosan alapos megvitásban s talán erőteljes visszautasításban részesült volna éppen a világi hatalmat érdeklő részei miatt. Így,

mondhatni észrevétlenül lépett életbe, a maga kétségkívül nagyon tiszteletreméltó és nagyon következetes elvi alapon álló tétéleivel hirdette a római ká holicizmusz változatlan tanítását arról, hogy az egyházat érdeklő ügyekben csak maga az egyház rendelkezhetik s minden más tényleges állapotot mihelyt csak lehet meg kell szüntetni. Valóban a legutóbbi napokban olvashattuk, hogy a római kúria törekvése az egyes uralkodóknak tulságosnak talált mértékkel engedett jogokat új konkordátumok kötésével csökkenti. S hogy a római katolikus egyház a tradíciók minden ápolása mellett is mennyire nem köti magát a történelmi kapcsolatok lehető épen tartásához még olyan helyeken sem, ahol pedig a történelem az ő javára szól, s mennyire igyekszik még ilyen helyeken is, hogy amint csak lehet a rá nézve legkedvezőbb és elvi álláspontjának legmegfelelőbb pozíció elfoglalására, azt volt alkalmunk tapasztalni éppen Magyarországon az utóbbi években az ugyan magyar törvényhozási intézkedés folytán nem gyakorolható legfőbb kegyúri jog teljes figyelmen kívül hagyásában.

Mindezeket csak azért említem fel, hogy megvilágítsák azt a tétéleket, mely szerint amint egész Európában, úgy Magyarországon sem lehet, s amint a közéletviszonyok egész tömegében, úgy az egyház és állam közötti viszony tekintetében sem, a régi mérleg helyreállítását várni. Újak az erőviszonyok, amelyek közt élünk, szükségképpen új lesz azok eredője is. Ha megcsonkított hazánk, amint hisszük, rövidesen feltámad, nagyon valószínűtlen, hogy Horvátországotul támadna fel s a maga egészében új életre kelve is aligha fog párosulni Ausztriával, melynek a régi nagyságban újraalakulása egyenesen a lehetetlenségek országába utalható. Szóval, akármilyen erősen hisszük Magyarországot feltámadását, bizonyára nem hisszük, és talán nem is kívánjuk, pontosan a háború előtti idők nem éppen romolhatatlan testében való feltámadást. Már pedig ha a feltámadás csak Magyarországot feltámadása s nem egyszersmind a régi Habsburg-mo archia feltámadása lesz, ez a változás az erőviszonyokban mindenesetre a mi javunkra szól. Csak a pusztaságok is megmutatják. Az egész osztrák-magyar monarchiában a lakosságnak tizedrészét sem tették a két evangéliumi hitfelekezethez tartozók. Ezzel szemben a tulajdonképeni Magyarországon, tehát Horvát-Szlavonországot nélkül, a lakosságnak több mint egy ötödresze tartozott ezekhez a hitfelekezetekhez. Igaz, hogy most a Csonka Magyarországon számarány szerint meg kedvezőbbnek látszik a helyzet, mivel most a lakosságnak valamivel több, mint negyedrésze tartozik az evangéliumi egyházakhoz és mi reformátusok magunkban is felül vagyunk az ötödreszen. Ám ezzel szemben áll, hogy Csonka-Magyarországon a római katolikusok számaránya is nagyobb, mint egész Magyarországon s ennek folytán a római katolikus egyház, mint amely a lakosságnak majdnem kétharmadrészét foglalja magában, nyomatékosabban hivatkozhatik többségi voltára mint Egész-Magyarországon, úgy, hogy Csonka-Magyarország és egész Magyarország közötti számviszo-

nyok így nagyjából körülbelől kiegyenlítik egymást, míg a volt kettős monarchiához képepest egyaránt kedvezőbb helyzetet mutatnak számunkra. Itt természetesen az ellenvetés, hogy a kettős monarchia fennállása alatt is önálló és külön állam volt Magyarország, amelynek különösen a vallás ügyekben semmi köze nem volt az osztrák császársághoz. Ez így van, de nem szabad elfelejteni, hogy az erőviszonyok számbavételénél nem a jogi, hanem a tényleges helyzetet kell számításba venni s az nem lehet kétséges senki előtt, hogy egy erősen római katolikus uralkodó, ha egyuttal egy túlnyomó többségében római katolikus vallású állammal is uralkodója, a maga egyházának javára és a másiknak rovására akkor is erőteljesebben járhat el, ha a két állam közötti közös intézmények — diplomácia, katonaság — nem járunk hozzá az amott többségben levő egyház hatalmi pozíciójának itt is szilárdítására.

Az is egészen nyilvánvaló, hogy akkor, amikor a mostani kisegítő állami rendből majd valamikor áttérünk egy végleges berendezkedésre, az a tényező, amely az állami legfőbb hatalomnak birtokossává leendő, nem csupán személyes rokonszenve és érzelmei szerint fog az egyházakat illető kérdésekben állást foglalni, hanem annak a segítségnek a mérlegelésével is, amelyre uralmának létesítése vagy megszilárdítása tekintetében azok közreműködése útján számíthat. Ebben a vonatkozásban a római katolikus egyház, mely úgy szervezete, mint a tömegek megmozgatására való képessége folytán eféle segítség, vagy akadályozás tekintetében sokkal alkalmasabb, bizonyára előnyben lesz feletünk, de annak idején nekünk is résen kell lennünk avégből, hogy ha nem áll is módunkban vagy nem akarunk is ilyen irányban előtérbe állva előnyökhöz jutni, legalább mások a mi rovásunkra jogosulatlan előnyökhöz ne jussanak. Ki tudja mikor következnek állami életünkben újabb változások? A mai helyzet ránk nézve annyiban jó, hogy nemcsak szinmagyar mivoltunk nem szúr szemet a hatalmon levők előtt, de az államfőnek református vallású volta bizonyos mérsékletre inti azokat is, akik különben szívesen fordulnának hevesen a reformált egyházakkal szembe; ezt a viszonylag nyugalmi időszakot tehát nagyon fel kellene használnunk arra, hogy egyházunk jövő nyugodt életének biztos alapjait lerakhassuk s előkészülhessünk arra a változásra, mely új állami életünk végleges berendezése alkalmával az egyházunkat érdeklő kérdésekben is előreláthatóan bekövetkezni fog. A törvényhozásnak, vagy általában valamely nagy társadalmi szervezet élete irányításnak tudománya éppen abban áll, hogy kutassa ki a társadalmi haladás irányát, ez alapon állapítsa meg a várható változásokat, s ezek közül azokat, amelyek elkerülhetetleneknek mu atkoznak, még ha nem szívesen látottak is, az útját oly módon egyengesse, hogy az átalakulás a régi rendből minél több jónak a megtartásával s minél kevesebb rombolással menjen végbe.

Természetesen az egyház és állam közötti viszony kérdésénél ennek a feladatnak a teljesítése

különösen sok nehézséggel jár. Nemcsak azért, mert a haladás útjának a megtalálása is bizonytalan s a más országokban hasonló fejlődés alkalmával tapasztalt sikeres eljárás sem biztat mindig eredményel, hanem különösen azért is, mert éppen ennek a kérdésnek eldöntésénél annyi sok koefficiens működik közre, hogy alig lehet egymással azonos viszonyok közt élő államot találni. Az illető állam nemzetközi súlya, főhatalmának befele ható ereje, nemzeti egysége vagy tagoltsága, lakosságának művelődési foka és vallássosságra való hajlama, vallásfelekezeti egysége vagy megoszlása mind olyan tényezők, amelyek egyébként hasonló viszonyok közt is jelentékeny különbségeket hoznak létre. Kiváltképpen a vallásfelekezeti arányszámok tekintetbevétele meggyőzhet mindenkit arról, hogy mi nem vehetjük mintául sem azokat az országokat, amelyekben többség, sem azokat, amelyekben elenyésző kisebbség a mi vallásunk követőinek a száma. Olyan államot, amelyben tényleg uralkodó helyzetben levő abszolút többséget tevő római katholicizmussal szemben olyan nagy számú reformált vallású álljon, mint nálunk Magyarországon, nem igen találunk és azért tisztában kell lennünk azzal, hogy ha a jövő útja a szeparáció felé viszen ez nálunk minden más eddig látottól különböző módon fog végbemenni, mint ahogy egyházainknak az államhoz és egymáshoz való viszonya eddig is a történelemben önnálló úton fejlődött.

Ebből viszont az következik, hogy az összehasonlítható jog udománynak, amelynek a törvényhozás előkészítésénél egyébként felbecsülhetetlen jelentősége van, éppen a tárgyalt kérdés vizsgálatánál viszonylag kevés hasznát lehet venni. Itt inkább arra van szükség, hogy a magunk erői és magunk képességei teljes és pontos felmérésével, valamint általában a hazai viszonyok kérdésünket érintő minden részének tökéletes megismerésével, tartsuk magunkat készen minden eshetőségre.

Felreértések kikerülése végett hangsúlyozni kívánom, hogy a magam részéről az egyház és állam teljes szétválasztását nem tartom az óhajtott eszményképek közé sorozhatónak. Sőt a célnak egyenest azt tartanám, hogy a szerintem elkerülhetetlenül ebben az irányban való fejlődést úgy lehessen vezetni, hogy a szétválás a legszükségesebb mértéken ne menjen túl, vagyis az egyházak, ha nem lesznek is az államhatalom részesévé tett intézmények, ne tekintessenek azért pusztán magántársaságoknak s a vallás, ha nem is alapja a jogok bírhatásának, ne váljék sohasem az állam szempontjából pusztán magánüggé. De azt is ki kell jelentenem, hogy egy mérsékelt szétválasztás megvalósítását evangéliumi egyházaink szempontjából károsnak egyáltalán nem tartanám.

Ami a felekezeti viszonyokat illeti, azok tekintetében a mérsékelt szeparáció csak javunkra szolgálhatna. Azzal tisztában kell ugyanis lennünk, hogy hasztalan hoznak akárhany új törvényt az 1848-i törvényben kimondott egyenlőség megvalósítására és végrehajtására, ez az egyenlőség az állami gépezetbe beépítettség rendszere mellett

sohasem valósul meg, mert az egyenlőségnek ellene áll a történelem és a tényleges helyzet teneletenségi törvénye egyaránt. Hiszen ha arra kerül sor, igen szépen kitudják mutatni — amint ezt nem régen is tapasztaltuk — állami tényezők közreműködésével még azt is, hogy az állam anyagi támogatásából már is többet kaptunk, mint amennyi az egyenlő elbánás szerint nekünk jár.

Ha végignézzük hazánk vallásügyi történetének utóbbi korszakán, nem kell tulságos éles szem annak a meglátásához, hogy míg az evangéliumi egyházak az állami támogatásnak újabb-meg újabb területek elfogadásával mind nagyobb mértékben csökkentették önnállóságuk erejét és a régi szabad és független szegénység állapotát felcserélték a szűkös megélhetés alávetettségével, addig a római katolikus egyház nemcsak célul tűzte az egyház hierarchiai szervezetének sérelme nélküli katolikus autonómiát, de legalább bizonyos vonatkozásban és időszereint, meg is tudták valósítani. Vagyis mi holmi apró ellenszolgáltatásokért feladtunk öseinktől feltve örözt autonómiánkat, római hitű testvéreink pedig biztosítani tudták egyházuk számára, helyzete minden rosszabbodása nélkül, az ügyeiben önnálló rendelkezés állapotát. Természetesen azt, hogy római katolikus testvéreinknél az egyházi szervek kiválasztása maga az egyház illetékes tényezője részéről történjék, éppúgy helyesnek tartom, mint azt, hogy mi magunk szemeljük ki a magunk szabályai szerint a magunk egyházi szerveit; csupán arra kívántam rámutatni, hogy a köteleknek egyik oldalról oldozása, másik oldalról szorosan fenntartása az egyenlőségi elvnek nem a megvalósítása felé viszen.

Azt, hogy az állammal való összeforrottság megszüntetése a kálvinista gondolatvilágtól nem idegen, nem kell bizonyítanom.

De ami illeti magyar reformált egyházunk életét, erre nem rejt-e magában veszedelmeket az államra rátámaszkodás állapotának esetleges megszüntetése?

Itt természetesen az állami támogatás elmaradásának lehetőségét kell szemügyre venni hiszen ezenfelül alig van olyan előnyök amelyek a szeparáció folytán elvezetéséért aggódnunk kellene. Viszont igaz, hogy az állam anyagi támogatásának elmaradása egyházunk életében mondhatni minden szakában érezhetővé válnék. Anyagi eszközök nélkül sem egyházunk intézményeit fenn nem tarthatjuk, de még egyházunk legszorosabb feladatainak végzésére szükséges szervekről sem gondoskodhatunk, sem pedig az egyház hova inkább nagyobb számú létfeltételéhez tartozó szociális feladatainak teljesítésére nem lehetünk képesek. A kérdés tehát mindenesetre az, vajjon az állam anyagi támogatásának elmaradása képtelenné tesz-e bennünket létfeltételeink megvalósítására? Mert ha igen, a szétválasztás ellen is teljes erővel küzdenünk kell. Ha az állami segítség elmaradása a pusztulást jelenti, akkor mégis csak jobb akár az elnyomottság és hátratedtség állapotában fennmaradás, mivel a tengődve éléslből még remélhető erőre kapás, az életképesség megszűnése ellenben társadalmi intézményeknél rendszerint a teljes megsemmisülést jelenti.

(Folytatjuk.)

Külföld

A panchristianismus ellen a napokban kiadott pápai encyklika nem egyéb, mint Rómának Stockholmra és Lausanne-ra adott felelete. Róma szempontjából ugyanis nincsen veszedelmesebb törekvés annál, ami a rómamentes keresztyénségnek 1925. és 1927. évi nagy oekumenikus zsinatfélelén kifejezésre jutott: az, hogy a Krisztus százféle felekezetre szakadozott földi anyaszentegyháza próbáljon szeretettel, kölcsönös türelemmel és megértéssel valami közös alapon eljutni legelsősorban a gyakorlati szociális-morális tevékenység tekintetében (Stockholm: Life and Work), azután pedig, ha lehetséges, még a hittételek és szervezet tekintetében is (Lausanne: Faith and Order). A pápa ebben a törekvésben veszedelmes, megtévesztő, az igaz valást a hamissal összekeverő „panchristianus” erőködést lát, amely ellen teljes erejéből tiltakozik: „árulást, mellyel szemben a római egyház mindig ellenállt és a jövőben is ellenáll”. „Az encyklika megcáfolja az akatholikusok különböző érveit, melyeket az egység érdekében felhozhatnak és kimondja, hogy az egység másképp nem pótolható, mint azzal, hogy a disszidensek térjenek vissza a római egyházba, amely az egyedüli igaz egyház és az akatholikusok rendeljék magukat alá a római pápa kormányzásának.” Ennek mielőbbi eljövetele utáni kegyes óhajtozással végződik az encyklika. Becsületes, egyenes, következetes, őszinte beszéd, amelyet Róma és a pápaság évezredes lelkébe behelyezkedve csak helyeselni tudunk. Ezerszer többet ér ez erkölcsileg is, meg még politikailag is (mert tisztább helyzetet teremt) annál, amit Rómának egyes exponensei hazánkban is, meg egyebütt is évek óta feltűnő buzgalommal és kitartással művelnek: a keresztyén egyházak és emberek szoros „együttműködésre” való hivatásánál az antichristianus hitetlenség romboló áradata ellen. Ime, most maga a római keresztyénség feje, a pápa nyilatkozik félreérthetetlenül és „csalatkozhatatlanul” arról, hogy ez az együttműködés csak — „akatholikus” alapon, tehát rómamentes alapon képzelhető el. Ha mi, az evangéliumi keresztyénség hívei hivatunk együttműködésre minden felekezeti keresztyénnek, ez a mi szánkban, akik egyedül üdvözítő földi és látható egyházat nem ismerünk, következetes és megbízható megnyilatkozás — római ajkakon ugyanez csak *taktika*, amelyen eddig is csak az emberiség jámborabbik része nem látott keresztül, ez után az encyklika után azonban az is kénytelen lesz keresztül látni.

Kár volna tehát a mi köreinkben csak egy parányi izgalomnak is támadnia vagy pláne tiltakozásoknak felhangzania Róma e legújabb dörgegelmei miatt. Izguljanak miatta és tiltakozzanak ellene — ha mernek — Róma saját magyarországi hívei. Próbálják ők oldozgatni azt

a, nekik megoldhatatlan problémát, miképpen lehet azt, mint honfitársukat és magyar testvéreiket, mint a Krisztust velük együtt imádó keresztyén atyjokfiát, száz százaléig szeretniök, akit a Krisztus földi helytartójának „csalatkozhatatlan” parancsára a Krisztus árulójának, az evangélium meghamisítójának, szökött jobbágnak kell tartaniok. Minekünk ne fájjon ezért a fejünk: adjunk hálát Istennek, hogy nekünk *szabad* az, ami nekik *nem szabad*; szabad a Krisztus és a magyar haza szeretetében testvéreinkül ölelnünk át őket is, a nélkül pedig, hogy ezzel legkisebb sérelmet is követnénk el a magunk tiszta és erős vallási meggyőződésain.

Igen, a protestantizmus szabadsága éppen ebben áll, szabad többet szeretni — nem pedig ebben: „szabad kevesebbet hinni”, ahogyan azt a pápa képzei. Nekünk szabad még Rómát is szeretni, mint ahogyan a Banyan zarandoka is szeretettel tekint a barlangja előtt tehetetlen dühében morgó és körmeit rágó, megaggott, senilis „pápa-óriásra”. És nekünk szabad ezzel a több szeretettel megmenteni, meggyógyítani és felemelni magyar hazánkat, amelynek jelen helyzetében hogy mennyire fog javára válni a pápai encyklika és az általa diktált magatartás — annak eldöntését megint csak bízzuk római kath. magyar testvéreinkre.

Mi pedig, „akatholikus” magyarok, csak viseljük büszkén a „panchristianus” jelzöt — mert ez csak a római pápa eszejárása szerint jelent kisebbítést, a Szentírás bizonyágtétele szerint ellenben a lehető legnagyobb emberi dicsőséget jelenti: bátor, hű és boldog állásfoglalást amellet, hogy: „*πάντα γὰρ ἐν αὐτῷ ἑνωθήσονται*: minden és mindenkben Krisztus” (Kolossé 3: 11.).

Leningradon (az egykori Szentpétervárt) a múlt év öt első hónapjában 9681 házasságkötést és 7255 válást könyveltek el.

ri.

Halottaink

Radácsi György
1846—1928.

Magas, délceg alakja pár évvel előbb megroppant. Azóta sokat szenvedett, nem is járhatott. Csak lelkes, szép arca, szózatosa ajka, magasröptű szelleme maradt épen mindvégig. A hosszú évek is terhelték már s így kortól és kortól nyomatva, halála nem jött váratlanul s mégis megrendítette az minden magyar református ember keblét. A földről az égbe való fölemeltetése azonban megható körülmények között oly ritka szép jelenség volt, amelyet az Úr az ő kiválasztottainak, mint pl. az ókori mithoszban megörökített Phileomnak és Baucisnak

juttat csak osztályrészül. Lelkének fele, életének hűséges osztályos társa, akivel 55 esztendő telt ideálisan boldog házasságban, jobblétre költözött a mult év december 29-én. A fájdalomtól megtört, beteg férj e hó 11-én követte őt az örökkévalóságba. A halál sem tudta őket egymástól elszakítani. Hat asszonyleány és egy fiú tiz unokával kísérte közös sírjukba fájdalomban égő szívvel és könnyektől öntözött arccal.

De a Radácsi György halála a népes család meghitt körén túl gyászba borította a sárospataki főiskolát, a tiszáninneri egyházkerületet és a magyar református egyház egész egyetemét. Olyan kiváló férfiút veszített benne egyházunk, akiben hosszú földi pályafutása alatt az Istentől való elhivatás nyilvános jelei tündökölték. Megindult életének folyamata, egy felvidéki nevezetes mezővárosban (Szepsi), amely — mint maga írta egyik barátja nekrológiájában — „a reformáció óta temérdek jó munkást adott már a prot. társadalomnak s közelebbről a sárospataki főiskolának.“ Radácsi, a jó munkások legkitünőbbike, a pataki főiskolában nyerte kiépzését s annak is áldozta, szentelte nagy tehetségének, fáradhatatlan munkásságának, egész életének javarészét. Előbb a kollégiumban gimnáziumi tanár, majd a theol. akadémián az ó- és újszövetségi exegesis professzora, aki a körülményeknél, de saját lelke indíttatásánál fogva is még akkor sem hagyhatta el szeretett katedróját, amikor már formálisan nyugalomba vonult, hanem szinte élete végéig, míg a kór le nem törte, hirdette meg nem szünő lelkesedéssel a biblia örök igéit. Tanításával egyaránt hatott a szívre és az értelemre. Tudós és pedagógus volt, aki a tudomány égő fáklyájával világított és a nevelő atyai gondjaival örködött tanítványai felett. Nemes ideák, fennkölt ideálok vezették s ezeket állította tanítványai elé is. Így formálta, edzette, nevelte azokat egy nagy és szent harcra: az elvekért, eszmékért, a biblia és az élet nagy igazságaiért folytatandó küzdelemre. Akik őt közelebbről és valóban ismerték, tudják, hogy az „Alma Mater“ név, mely alatt írta sok hatásos cikkét, életprogramot jelentett számára, amit az ő tanítványai törekvéseinek, céljainak is homlokterébe állított. A biblia életadó igéit megragadóan szép és zengzetes magyar nyelven tolmácsolta és magyarázta. Kevés magyar író tudott olyan bájjal és erővel vegyes stílusban írni, mint ő. Poetikus lendület és retorikai emelkedettség jellemzik írásait. Ezen tulajdonságainál fogva örömebb foglalkozott az ótestamentom költői könyveivel és a próféták elragadtatásaival, mint az újszövetség tanításaival. A revideált bibliában is kiváló az ő zsoltár- és prófécia-fordításai. Maga is prófétai jellem szigorú feddözéssel és szent haraggal, ami sokaknak nem tetszett s nem egyszer lett neki is, mint a prófétáknak, a bére: „szörköntös és fejére kő“.

Az az emésztő szeretet, mellyel a sárospataki főiskola, az ő drága „Alma Mater“-e iránt

viseltetett, a szellemi vezetés mellett még az öskollégium „anyagi ügyeinek egyik sok felelősséggel terhelt istápolójává“ is tette (a gazdasági választmány elnöke). Ezt a tisztét is, a főiskola javára, lelkiismeretes munkával és féltő gondnal töltötte be, noha az számára nem virágokat, hanem töviseket termelt, melyek mélyen nyomultak érzékeny szívébe. Többfelől bántó megtámadtatás érte, mely ellen a sértett önértet és lélek kigyúlt haragjával harcolt sok sebet osztva, de viszont kapva is, mely csak nagysokára, vagy talán sohasem hegedett be az ő nemes ideálokért hevülő, tiszta lelkén.

Meggyőződéséhez, mint egész férfi, mindenkör szilárdan ragaszkodott, az emberek és a világ kegyeit nem kereste. Elhíhetjük, mert élete rea példa, amit maga írt magáról: „Én sohasem tartoztam a futkározó, a mindenfelé érvényesülni akaró és tudó atyafiak közé, hanem egész szívvel, egész lélekkel a sárospataki főiskoláé, a tiszáninneri egyházkerületé s a magyar református egyházé voltam s Isten-adta szellemi és erkölcsi erőmet ezek között osztottam meg — halából és kötelességből.“ Az egyházkerületben előbb a tanácsbírói, majd a főjegyzői díszes tisztségre emelte őt a közbizalom, ahol szavának súlyával és tollának hatalmával szerzett magának el nem évülő érdemeket. A gyorsan történő püspök-változások között főjegyzői állásának nagy jelentőséget és tekintélyt tudott szerezni. Az egyetemes konventen, mint annak hosszú időn keresztül buzgó jegyzője, dolgozott fáradhatatlanul a közegyház érdekében. Szolgált egyházunk javát az egyetemes tanügyi bizottságban és a zsinatokon is, mindenütt azzal a tisztelettel gerjesztő odaadással, tudással és határozottsággal, amely munkás életének ténykedéseiben megnyilvánult. „A kielégíthetetlen közügy szolgájává“ lévén, tehetsége és munkássága szétforgácsolódott, s ahová egy forgácsa jutott, ott az, kétségtől, termékenyítőleg és áldásosan hatott. Az ily módon lelkének édes vágyait, fényes, szép álmait: a tudomány csendes birodalmában való állandó munkálkodást s ott nevének hatalmas, nagy alkotásokkal való megörökítését nem valósíthatta meg. Pedig ezekhez nemcsak vágyai, hanem talentumai is megvoltak. Ezt mutatják azok a művei, amiket világ elé tudott bocsátani. Szelleme megbirta a tudomány mélységét és magasságát. Csodásan hajlékony, behízelgő, kifejező nyelve mindent közel vitt a lelkéhez, az elvont tudományt is vonzó világításban tüntette föl és műveit szinte gyönyörködtető, hatásos olvasmányokká teszi.

Magasba vágyó saslelke immár elröpült a végtelenség útján az örökkévalóságba, porrészei pedig ott pihennek a sárospataki sírkertben a Szombathiak, Somosyak, Szeremlejek, Erdélyiek, Wargák, Szinnyeiek társaságában. a bodrogszparti Athén Pantheonjában. Hű volt mindhalálig, övé az élet koronája. Áldás emlékére!

S. Sz. J.

Molnár Miklós, a szabolcsbákai egyháznak 38 éven át híven sáfárkodott szeretett lelkipásztora január hó 3-án, 73 éves korában csendesen elhunyt. Január hó 5-én, délután 2 órakor a templomban tartott gyászistentisztelet után temették el nagy részvét mellett. A hű szolgának áldott az emlékezete. — Ha élünk is, az Úrnak élünk; ha meghalunk is, az Úrnak halunk meg; akár éljünk azért, akár meghaljunk, az Úrei vagyunk.

Kovács Sebestyén Endre, Tolna vármegye főispánja, a v. barsi egyházmegye gondnoka, a budapesti református egyházközség gondnoka január 6-án elhunyt. Temetése, melyet dr. Ravasz László püspök végzett, nagy részvét mellett folyt le. Legyen neki könnyű a föld, ahol pihenést talál, lelkének pedig boldog hazája az örökkévalóság!

Klepp Péter, a Délvidék magyar református egyházmegyéjének esperese állomáshelyén, Torzsán negyvennégy éves korában meghalt. Nagy érdemeket szerzett az elszakított református magyarság szervezkedésében és lelkigondozásában. Áldott legyen emlékezete!

Különfelek

Konventi gyűlés. Az egyetemes konvent elnöksége a konvent gyűlését április hó 17-re hívta össze. A konventi bíróság április 18-án fog ülésezni.

Márk Endre egyházkerületi és kollégiumi ügyész a napokban töltötte be 77-ik életévét. Jellemző közéletünk e régi munkásának nagy népszerűségére, hogy a kollégiumi szolgák testületileg keresték fel az alkalomból s élükön Szolnoki Gyula kapus csinos beszéddel üdvözölte a magas korában is feltűnően friss ünnepelet.

A **Kálvinista Szemle** legutóbbi számaiban két ízben is foglalkozik a debreceni egyházi dolgokkal és pedig mindkét ízben mitőlünk származó, t. i. lapunkban, illetőleg máshol ugyan, de lapunk szerkesztőjétől megjelent cikkekre hivatkozással. A barátságos hangért, mely laptársunk mindkét cikkében érvényesül, őszinte elismeréssel vagyunk s látjuk, hogy egyébként is jószándék és szeretet volt azok sugalója. Ám félreértés elkerülése végett mégis meg kell mondanunk, hogy mi az ott említettek nem speciális debreceni hibáknak látjuk, hanem általán magyar hibáknak s azt is hisszük, hogy a hitetlenség, gondozatlanság és szervezetlenség tekintetében Debrecenben sem rosszabb, vagy legalább is semmiesetre sem sokkal rosszabbak az állapotok, mint a magyarországi református egyház úgynevezett nagy egyházközségeiben rendszerint. Ami persze nem azt jelenti, hogy tehát most

már nyugodjunk bele mindabba, amit látunk, mert máshol is csak így, vagy legalább ilyenformán van. Hanem azt, hogy a meglátott bajoknak az orvoslását nem helyi tünetek kezelésével kell kezdeni, hanem az egész test betegségét megkeresni és meggyógyítani. Az önteltség és elbizakodottság szörnyűséges betegségét nemcsak itt kell tehát irtogatni, hanem mindenütt, ahol van belőle.

A szülők iskolájának ötödik előadása jan. 17-én, kedden este 6 órakor ment végbe a városháza közgyűlési termében. Előadó ez alkalommal Szücs János, a református tanítóképzőintézet gyakorló-iskolájának egyik tanítója volt, aki „A család segítsége a tanuló házi feladatainak elkészítésében” címmel tartott kiváló, gyakorlati pedagógiai előadást, élénk érdeklődés mellett.

A kiskunhalasi református egyház közgyűlése közfelkiáltással főgondnokká újra dr. Bakó Imrét, gondnokká pedig Suba Imrét választotta. **Lelkészbeiktatás.** A szapi gyülekezet most iktatta be új lelkészi állásába Csekés Béla volt dunaradványi lelkészt. A beiktatást Galambos Sándor rédei lelkész végezte.

Lelkészválasztás. A hencsei református gyülekezet egyhangú lelkesedéssel Szalai Károly kardarkúti segédlelkészt lelkészévé választotta. Isten áldása legyen az új pásztoron és a gyülekezeten egyaránt.

Hétköznapra helyezték át az ünnepnapokra eső 1928. évi fővárosi vásárokat. A főváros tanácsa ennek megfelelőleg részletesen megállapította a heti állatvásárok idejét is.

Magyar eserkészek diadala. A kanderslegi IV. nemzetközi eserkész-versenyben valamennyi számban a magyar csapat győzött 3 angol és 1 svájci csapattal szemben.

Makón február másodikán kétnapos ifjúsági konferencia lesz a környékbeli ifjúság bevonásával. Előadássorozat: „A református egyház újjáteremtése az ifjúságon keresztül” címről fog tartatni.

Az olesvaapáti-i kántortanítói állásra a közzölt feltételek mellett február 10-ig lehet pályázni.

Népies előadások Apagyon. Nevezett községben minden csütörtök este népies előadást tartanak a református iskolában. A tanulságos esték előadói a helybeli intelligencia köréből kerülnek ki. Az estélyek rendezését *Birtha József* lelkész vette kezébe. Ezideig rajta kívül Szabó Lajos tanár, Tóth Lajos tanító tartottak előadást. Előadnak még dr. Vincze Károly orvos, Reiner László jegyző, Szentiványi Jenő gyógyszerész, Mankovszky Gábor jegyző, Belencsérésy tanító. Az estélyeket zene- és szavalati számok fűszerezik. Február hónapban ezeket az estélyeket a vallásos-estélyek követik.

A mátészalkai hitoktató káplánságra meghirdetett pályázat határideje január hó 27-ig meghosszabbított.

RUN JÓZSEF késműves és n.űköszörűs Debrecen, Széchenyi-utca 1. sz.

A Kossuth uceai paróchiális kör református Nőegylete január 18-án d. u. 5 órakor tartotta rendes heti összejövetelét a DEMKE. dísztermében. Imádkozott Baja Mihály lelkipásztor. Bibliát magyarázott Magyar Bertalan segédlelkész. Madar Zoltán segédlelkész az úrvacsorai kelyhek használatáról tartott felolvasást, melyet hozzászólások követtek. Ezenkívül ének- és zene-számok tették változatossá az összejövetel műsorát.

A Debreceni Keresztyén Ifjúsági Egyesületben január 17-én, este fél 8 órai kezdettel Baksa Sándor theologus „Magánügy-e a vallás” és dr. Révész Imre lelkipásztor „Századok felelete” címmel tartottak előadást.

A felsőbaranyai egyházmegye esperesévé Nyári Pál pécsi lelkész választott meg.

Vallásos ünnepség volt január 15-én d. u. 5 órai kezdettel az Ispotály-templomban igen nagy érdeklődés mellett. Bibliát olvasott és imádkozott ez alkalommal Nagy Sándor segédlelkész. Az igét Uray Sándor lelkipásztor hirdette. Nagy István belmissziói lelkész vezetésével énekelt a C. E. vegyeskara. A diakonissza munkáról felolvasott B. Erzsébet diakonissza testvér. Szele Paula orgonakísérete mellett hegedűszólót adott elő Nagy Janka. Utóimádságot mondott Molnár Ferenc lelkipásztor.

Előfizetési és egyéb pénzeket postatakarék-pénztári befizetési lappal kérünk küldeni, egyéb küldeményeket (ajánlott levél, csomag) pedig a Méliusz könyvesboltba. *Postatakarék-pénztári csekkszám: 43.916.*

Az egyke mar Vas vármegyében is érezteti hatását. Már több iskolafenntartó egy-egy tanítói állás megszüntetését kéri, mert a tanulók száma állandóan csökken. A bajt az általános elszegényedés és a közgazdasági viszonyok romlásában látják.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a laptulajdonos:
Dr. KUN BÉLA.

Hirdetésdíjak kimutatása

— Az 1927. évi 53. számban közöltek folytatása —

39. számban: Gyulai egyház segéd-lelkészi állás 3 P 90 f.; Hajdúszovátai egyház tanítói állás 7 P 40 f.; Sarospataki gimnázium 9 P 28 f.; Olesvápatyi egyház tanítói állás 2 P 96 f.; Gulácsi egyház tanítói állás 12 P 80 f.; Sarospataki főiskola testnevelési tanári állás 9 P 28 f.; Nagybányai egyház orgonista kántori állás 11 P 10 f.

40. számban: Karcagi egyház tanítói állás 6 P 24 f.; Kenderesi egyház 3 P 20 f.; Abádi egyház tanítói állás 7 P 80 f.; Fülesdi egyház kántor-tanítói állás 11 P 40 f.

41. számban: Karcagi egyház segéd-lelkészi állás 5 P 68 f.; Balkányi egyház orgonista kántor-tanítói állás 9 P 50 f.; Szakolyi egyház tanítói állás 8 P 80 f.; Kisvári egyház orgonista kántori állás 12 P 72 f.

42. számban: Kunmadarasi egyház tanítói állás 6 P 70 f.; Hódmezővásárhelyi egyház tanítói állás 8 P.

43. számban: Magyarcsanádi egyház segédlelkészi állás 1 P 68 f.; Vásárosnaményi egyház lelkészi állás 22 P.

44. számban: Berettyóújfalui egyház tanítónői állás 6 P 60 f.; Balkányi egyház tanítói állás 7 P 40 f.; Biharugrai egyház orgonista tanítói állás 9 P 68 f.; Fülesdi egyház meghosszabbítás 1 P 80 f.; Nagybányai egyház meghosszabbítás 2 P 10 f.; Kisvársányi egyház tanítói állás 5 P 76 f.

45. számban: Tiszaadonyi egyház segédlelkészi állás 2 P 88 f.

47. számban: Szegedi egyház kántor-tanítói állás 6 P 80 f.; Egri egyház hitoktató-lelkészi állás 6 P 16 f.

48. számban: Nvirboqáti egyház 6 P 70 f.
(Folytatjuk.)

A kiadó üzenetei.

Az egyházkerületi pénztár merő szíveségből vállalta püspök úr engedélyével, hogy a lap követeléseit az egyházak járandóságaiából levonja. Természetesen onnan, amikor a kimutatást tőlünk átvette, odáig, míg a befolyt összeget átadta, huzamosabb idő telt el s ez alatt néhány helyről külön is bejött a pénz. Mivel sem nekünk, sem az egyházkerületi pénztárnak nem áll módunkban naponként közölni e változásokat, ez természetesen előfordul. Megnyugtathatunk azonban mindenkit, hogy minden pénz szabályszerűen javára könyveltetik mindenkinek s legfeljebb — ha nagyobb a differencia — visszaküldjük a többletet.

Pályázat.

Az Országos Református Tanáregyesület központi igazgatósága pályázatot hirdet a Tanárok Gyermekeinek Nevelési Alapjából a folyó 1927—28. tanévben kiosztandó nevelési segélyekre. Folyamodhatnak mindazon református közép- és felsőfokú tanintézetekben (fiú és leány polgári iskola, tanító- és tanítónőképző intézet, fiú- és leány human- és reál-gimnázium) alkalmazott tanárok bármely közép- és felsőfokú iskolában (fiú- és leány polgári iskola, tanító- és tanítónőképzőintézet, fiú és leány human- és reál-gimnázium, felső kereskedelmi iskola, reáliskola, teológiai akadémia, egyetem) tanuló gyermekei, amely tanintézetek a Tanárok Gyermekeinek Nevelési Alapjára a református Egyetemes Konvent által minden egyes tanuló után megállapított díjat minden év január hó 1-éig pontosan befizetik. Tanári pályára készülő tanulók a folyamodók közül első helyen jönnek tekintetbe. Az egyetemes konvent 1927. évi 120. sz. határozata alapján azoknak a tanulóknak, akik szüleik lakóhelyén folytatják tanulmányaikat, csak (kivételesen, különösebben fennforgó szükség

esetén) kisebb mértékben adható segély a nevelési alapból. A folyó iskolai évben kiadható segély, minden egyes tanintézet pontos befizetése alapján számítva, kb. 4000 pengő.

A folyamodványok a tanáregyesület elnökségéhez (Debrecen, református gimnázium) küldendők s a következő okmányokkal szerelendők fel:

- születési anyakönyvi kivonat,
- a mult tanévben tanúsított tanulmányi előmenetelről szóló bizonyítvány és a jelen tanévi időszaki értesítő,
- a folyamodó szüleinek állását, továbbá a családtagok létszámát és a szülők vagyoni állapotát igazoló hivatalos okmányok vagy ezekre kiterjeszkedő igazgatói ajánlás.

Pályázati határidő: 1928. évi február hó 10. Debrecen, 1928 január hó 10.

Az Országos Ref. Tanáregyesület Elnöksége.

Postatakarékpénztári csekkszám 143,916.

Lelkés és Tanító urak!

Tekintettel a mai nehéz anyagi viszonyokra, az eddigi 6 havi hitel helyett

12 havi részletfizetés mellett
készíttek

papi és polgári öltönyöket, palástokat,
női szabóságomban kosztümöket, felöltőket és mindennemű nőruhákat a legizlésebb kivitelben,
jutányos árak mellett.

TEGDES JÁNOS

női és férfi szabó Debrecen, Péterfia-u. 42. sz.

A szakértő biztonságával vásárolhat mindenki

Kardos László

vászon-, fehéreneműek és kelengye üzletében
Debrecen, Kossuth u. 9. Alapítva 1831. évben.

Legnagyobb vászonüzlet!

Jó minőség! Szabott árak! Nagy választék!

Schuller Sámuel

szobafestő, mázó és tapétázó mester
Debrecen, Simonffy u. 25. Telefon 806.

Templomfestést vállal.

Költségvetés díjtalan.

Szép és jómunkáért ezüst éremmel kitüntelve.

SZÁNTÓ JOZSEF

papi-, úri- és egyenruhakészítő szabó-cég
Hódmezővásárhely, Fő-tér (saját ház).

Számos elismerőlevél művészi, jó munkáért.
Éremkitüntetések különböző kiállításokról.

Legcélsebb ajándék lelkesz urak részére a palást.

REV. SAMUEL HORVÁTH
416 TENTH AVE., BOX 448
HOMESTEAD, PA.

Szántó József urnak
Hódmezővásárhely.

Igen tisztelt uram!

Személyesen vagy levél által többen keresnek fel palást rendelés miatt. Nem tudom, mi a Szántó úr szándéka az amerikai papság kiszolgálására való tekintettel, de kérem, hogy tegyen valami határozott lépést, most már a pénz stabilizálása módját arra nézve, hogy egy egészséges üzleti összeköttetést nyisson számunkra.

Két palástot kérek azonnal megküldeni, az egyiknek mérete legyen vállszélesség 43 cm., mellbőség 103 cm., hossza 132 cm. Ha talán jobban szeretné megküldeni egyenesen a rendelőnek, úgy méltóztassék a méret leadás szerint egy palástot küldeni: **Rev. Barnabás Dienes, 307 Spring Str. Brownsville, Pa. U. S. of America.**

A rendelésért garanciát vállalok. Díszpalást legyen, de nem selyemből.
Homestead, Pa. 1927 november 22.

Teljes tisztelettel
HORVÁTH S.
A. M. R. E. szerkesztője.

„DANKÓ” Temetkezési Vállalat

(Tulajdonos: EKLI JÓZSEF.)

DEBRECEN,
KOSSUTH-U. 6. SZÁM.

Telefon: nappal 322.

Telefon: éjjel 66. sz.

M. kir. Tisza István tudományegyetemi klinikák, Állami gyermekmenhely, Honvédkórház, Református árpoda, Debrecen szabad királyi város szállítója.

TELEP ÉS KOPORSÓGYÁR: DOMB-UTCA 16. SZ.,
hol éjjel is a gyászoló közönség rendelkezésére állunk.

Olcsó árak. ♦ Szolid kiszolgálás. ♦ Előnyös fizetési feltételek. ♦ Teme éseket vidéken is vállalunk.

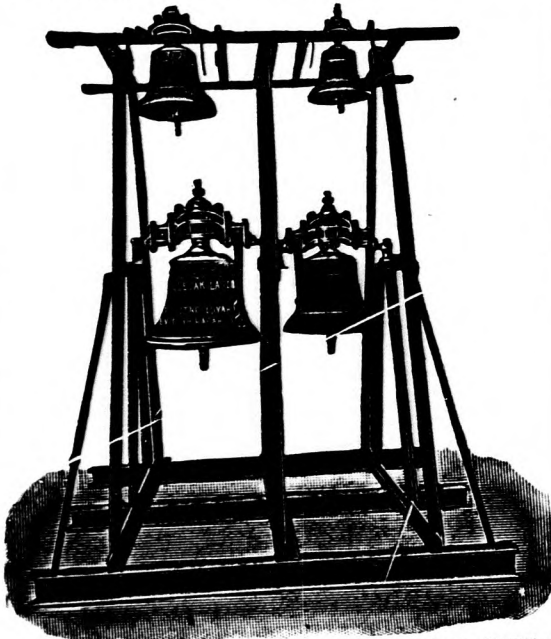

Debreczeni István
órasmester
Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órák raktára.

Az 1926. évi debreceni iparkiallitáson díszoklevéllel, a budapesti és székesfehérvári orsz. kiállításon aranyéremmel kitüntetve.

SZLEZÁK LÁSZLÓ
harang-ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár
BUDAPEST, VI, FRANGEPÁN-UTCA 77. SZ.
(Saját házában). A nyugati pályaudvartól induló BUR vasúti „ÓR-
HÁZ” megállóhely A) B) C) J) kocsikkal. Telefon: Lipót 813-53.

Az 1900. évi párisi világ, 1921. és 1923. évi vasvári kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kisműipari tárlaton m. kir. kor nany aita díszoklevéllel, az 1927. évi budapesti, székesfehérvári és szentesi kiállításokon a nagy aranyéremmel kitüntetve. — Számos egyházi elismerőlevél.

SESZTINA LAJOS
vasnagykereskedése

Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

✱

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Figyelem!

Figyelem!

Árleszállítás!

1928 január 1-től új zsolttárarak
léptek érvénybe:

32-rét alaku zsolttár	papirkötés	1.60 P
32-rét „ „	1/2 vászon	1.80 „
32-rét „ „	1/1 „	2.— „
16-rét „ „	papirkötés	2.50 „
16-rét „ „	1/2 vászon	2.70 „
16-rét „ „	1/1 „	3.10 „
8-rét „ „	papirkötés	3.70 „
8-rét „ „	1/2 vászon	3.90 „
8-rét „ „	1/1 „	4.30 „
4-rét „ „	papirkötés	5.— „
4-rét „ „	1/2 vászon	6.— „
4-rét „ „	1/1 „	7.50 „

Minden lelkeszi hivatalnak nélkülözhetetlen:

Uray Sándor: Lelkeszi szolgálati napló . . . 4.—

Legalkalmasabb konfirmációi ajándék:

Erdős Károly: Az én vallásom c. kis könyvecske —56

Egyházirodalmi újdonságok:

Debreceni István: Sirjatok a sírókkal . . . 4.—

Forgács: Belmissziói Utmutató . . . 4.—

Ravasz László: Orgonazúgás, II. kiadás . . . 8.—

Sallay: Akié a fiú, azé az élet . . . 2.40

Dr. Sebestyén: Református nő lelki világa. I-II. 8.—

Vásárhelyi: Tudom kinek hittem . . . 14.—

Március 15-ére

szavlatok és hazafias színművek

már most kaphatók és megrendelhetők a

„Méliusz”

könyvkereskedésben

Debrecen, Ferenc József-út 26.

Telefon 2-70.

Debreczen város és a Tiszántuli ref. egyházker. könyvnyomda-vállalata.